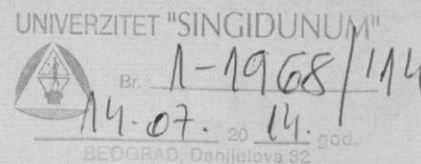

**ВЕЋУ ДЕПАРТМАНА ЗА ПОСЛЕДИПЛОМСКЕ СТУДИЈЕ
И МЕЂУНАРОДНУ САРАДЊУ
УНИВЕРЗИТЕТА СИНГИДУНУМ**

Одлуком бр. 1-937/2012 од 17.5.2012. године одређени смо у Комисију за оцену и одбрану докторске дисертације мр **СПОМЕНКЕ ПАУНОВИЋ** под називом **"УЛОГА МЕЂУНАРОДНИХ ОРГАНИЗАЦИЈА И ИНСТИТУЦИЈА У РАЗВОЈУ ТУРИЗМА СРБИЈЕ"**, о чему подносимо следећи

ИЗВЕШТАЈ

1. ОСНОВНИ ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ И ДОКТОРСКОЈ ДИСЕРТАЦИЈИ

Мр **Споменка Пауновић** је рођена 16. септембра 1967. године у Бања Луци. Основно и средње образовање стекала је у Бања Луци. Дипломирала је на Економском факултету Универзитета у Бања Луци 1992. године са просечном оценом 7,77. Магистарске студије је завршила на Економском факултету Универзитета у Београду 1998. године са просечном оценом 8,00 и одбранила магистарски рад на тему 'Улога промоције у маркетингу млека'.

Положила је 1998. године стручни испит за запослене у органима државне управе, (Министарство правде Републике Србије), а 2013. године положила је испит за дозволу за рад наставника, васпитача и стручних сарадника –лиценцу (Министарство просвете, науке и технолошког развоја) и стекла право да самостално обавља образовно – васпитни рад у оквиру своје струке.

Своје радно ангажовање започела је 1992. године као професор у Угоститељско - туристичкој и Музичкој школи у Бања Луци. Од 1995-2005. године радила је у министарствима Владе Републике Србије задуженим за рад (у Сектору за рад, запошљавање и пензијско и инвалидско осигурање, Сектору за рад - Одсек за зараде и друга лична примања и као самостални стручни сарадник у Групи за зараде). Од 2005 – 2006. године била је запослена у Заводу за вредновање квалитета образовања и васпитања Републике Србије као координатор истраживања и анализе а током 2006. године радила је у ДП "Шипад" као шеф службе финансија и рачуноводства.

Од 2006. године ради у Правно - биротехничкој школи "Димитрије Давидовић" у Земуну као професор економске групе предмета: Економика предузећа, Основи економије, Статистика, Предузетништво, Канцеларијско пословање, Обука у бироу и Биротехника.

Учествовала је, у раздобљу од 2006-2014. године, у програмима стручног усавршавања, на девет семинара које је организовало Удружење грађана професора средњих школа "Доситеј", девет семинара које је организовао Универзитет Сингидунум, као и на семинарима у организацији Завода за вредновање квалитета образовања и васпитања и Привредне коморе Србије.

Написала је осам чланака, углавном из домена услова привређивања у туристичкој делатности и развоја туризма, као и из радне и социјалне политике, укључујући и анализу тржишта рада и сиве економије за потребе истраживања синдиката.

Докторска дисертација мр Споменке Пауновић обухвата укупно 308 страна, од чега је 247 страна основног текста, са додатних 19 страна које чине садржај, списак прилога, списак табела, графикона и дијаграма, апстракт и списак коришћених скраћеница, 25 страна са прилозима и 17 страна списка литературе

Списак коришћене литературе обухвата укупно 345 јединица од којих 137 јединица чине књиге, чланци у часописима обухватају 38 јединица, 140 јединица се односи на документе међународних и домаћих организација и институција, док 30 јединица чине интернет извори. Од укупно коришћене литературе, 210 јединица односно преко 60% коришћене литературе, је на енглеском језику, док 135 јединица чине радови на српском и сродним језицима. Уз основни текст, дисертација садржи и 26 табела, 26 графикона и 2 дијаграма, који допуњавају презентирану анализу и чији је списак представљен у самом раду.

2. ПРЕДМЕТ И ЦИЉ ИСТРАЖИВАЊА

Бројне међународне организације и институције су, директно или индиректно, укључене у различите сегменте туристичког пословања, а својим деловањем значајно утичу на правце развоја туризма и савремене трендове, како код нас, тако и у свету.

Систем међународних организација заснива се на повезивању субјеката из разних држава према различитим критеријумима, а најчешће према областима деловања. Након Другог светског рата, порастом утицаја туризма у свету, међународне организације у туризму масовније проналазе своје место у процесу међународног повезивања.

Важност интеграционих процеса у туризму огледа се у чињеници да су овакве организације доносиле бројне и разноврсне међународне документе (нпр. споразуме, декларације, резолуције и слично), што је имало некад неформални, али врло често и формални и обавезујући карактер. Првобитно су та документа уређивала питања виза, преласка граница и слично, док се у сада све више односе на заштиту туриста као потрошача и заштиту и очување природне и културне баштине. Процеси глобализације и информационог и комуникационог повезивања утицали су да међународне организације постану обухватније, тј. да укључују већи

број међународних субјеката (основане међународним уговором), да имају властита тела и да служе постизању заједничких циљева и интереса.

Својим укупним активностима међународне организације и институције снажно утичу на обликовање привредног и друштвеног амбијента за развој туризма, како у свету, тако и у Србији. С обзиром да међународне организације и институције својим деловањем значајно утичу и на правце и трендове развоја туризма, веома је битно истражити улогу, значај, потенцијал и утицај појединих међународних организација и институција у вези са развојем туризма.

Последице процеса приватизације и реструктурирања туристичких предузећа, као и светске економске кризе чије су се последице посебно од 2009. одразиле на целокупну привреду Србије, утицале су на резултате пословања туристичке привреде Србије и опадање конкурентности туризма Србије.

Имајући у виду наведени значај и улогу међународних организација и институција, веома је битно истражити улогу, значај, потенцијал и утицај појединих међународних организација и институција у туризму Србије, у циљу спознавања суштине и садржине тих односа и на тој основи дефинисати њихов могући допринос развоју туризма Србије.

Тежиште рада је на дефинисању значаја (аранжмана, програма, фондова, кредита, препорука и других резултата сарадње) међународних организација и институција које помажу развој туризма за Србију. Њихов значај можемо посматрати кроз директне користи у односу на развој појединих регија као и кроз индиректне и мултипликоване ефекте (развој пратећих привредних делатности у туризму, повећање прилива финансијских средстава у земљу, убрзању свеукупног привредног и друштвеног развоја), који могу бити веома значајни за привреду Србије.

Имајући у виду наведене чињенице, *предмет рада* је улога међународних организација и институција у развоју туризма Србије и анализа односа Републике Србије са најзначајнијим међународним туристичким организацијама и институцијама. Глобални токови робе, људи и капитала, преливање кризе и међународна правила понашања, подразумевају да туризам Србије не може бити затворен у унутрашње границе и бити предмет само домаћих регулатива и иницијатива. Због тога се у раду посебно разматрају могућности за опоравак и развој туристичке привреде Србије путем међународне туристичке сарадње, нарочито на основу сарадње са међународним организацијама и институцијама.

Циљ рада је критичка оцена досадашњих облика сарадње са међународним организацијама и институцијама и дефинисање основа за успостављање правог обима и садржаја те сарадње у будућности.

3. ОСНОВНЕ ХИПОТЕЗЕ ИСТРАЖИВАЊА

Међународне организације и институције имају значајан утицај на развој туризма у свету, што се нарочито огледа у либерализацији туристичких услуга, отклањању баријера у туристичком промету и структурним променама у области туризма. Користећи, између осталог, и инструменте међународних организација, туризам може постати један од битних фактора развоја Србије.

Основна хипотеза је да користећи инструменте сарадње и помоћи међународних организација, туризам може постати један од битних фактора развоја Србије, што може имати позитиван утицај не само на развој система туризма већ и на укупан друштвено-економски развој.

Као додатне хипотезе, могу се навести:

а) дугорочни одрживи развој туризма Србије треба да има као основу сталну сарадњу Србије са међународним организацијама и институцијама, као и континуирано учешће у пројектима, програмима, аранжманима и другим специфичним видовима активности

б) туристичкој привреди Србије су неопходна додатна финансијска средства за стварање/испуњавање базичних предуслова за развој туризма, а потом и за даље специфично унапређење и диференцирање понуде према дестинацијским могућностима и захтевима тражње.

в) репозиционирање Србије на европском и светском туристичком тржишту подразумева и хармонизацију са међународном стандардима, а нарочито са стандардима Европске уније.

4. МЕТОДЕ ИСТРАЖИВАЊА

У теоријском и емпиријском истраживању рада кандидаткиња се бавила логичким, техничким и стратегијским питањима, користећи различите методе, технике и инструменте за прикупљање, анализу и обраду података као и за презентовање резултата.

Метода проучавања докумената коришћена је за прикупљање, систематизовање, разврставање, рашчлањивање и коришћење података како би се дошло до јасне спознаје предмета истраживања. Коришћена су изворна документа међународних организација и институција (UNWTO, UNESCO, UNDP, ЕУ, ЕИВ, ЕБРД, и др као и изворна документа појединих земаља (које ће бити предмет анализа и поређења). Извори података у Србији су подаци РЗС, НБС, владиних и невладиних организација у туризму.

Метод анализе садржаја научне и стручне литературе у области туризма, међународних економских односа и финансија, примењени су током истраживања научних спознаја изнетих у књигама, монографијама и чланцима, те дилема и проблема који се у овој области јављају у релевантним међународним научним и стручним часописима.

Историјски метод је коришћен за истраживање и анализу појава у дужем временском периоду, у чему су биле од помоћи и претходно две описане методе. Регресиона и корелациона анализа су коришћене за мерење квантитативне међузависности појава и презентовање серије података.

Компаративним методом утврђиване су сличности и разлике, односно идентичности и понављања анализираних појава, како у појединим посматраним земљама, тако и у Србији (на пример за компаративну анализу развоја туризма у појединим подручјима Србије и страних улагања у њих, по основу разних програма међународних институција или појединих земаља).

Дескриптивни метод је коришћен за објашњавање односа између појава, узрока и законитости дешавања, а ради дефинисања стратегије будућег развоја. Метод анализе студија случајева, коришћен је за анализу ефеката улагања у развој туризма.

Метод анкетирања је коришћен у циљу прикупљања и сагледавања мишљења научних радника и експерата из области истраживања ради извођење специфичних закључака из делокруга анализираних међународних организација и институција у туризму.

Коришћењем индуктивног, дедуктивног и хипотетичког метода као и метода верификације, на бази описаних квантитативних и квалитативних истраживања, испитане су хипотезе и изведени одговарајући закључци.

5. САДРЖАЈ ИСТРАЖИВАЊА

Полазећи од дефинисаног циља и основних хипотеза, докторска дисертација је подељена у три основна дела.

У првом делу *Утицај међународних, регионалних и локалних организација и институција на развој туризма* (стр. 27-121) анализирају се организационе форме туризма на пре свега на међународном и регионалном нивоу. У основи овог дела рада је дефинисање различитих типова организација и њихових функција у туризму. Објашњено је како су организације у туризму структурисане и како се њима управља. Фокус овог поглавља је на само неким од одабраних организација које имају катализаторску функцију у туризму, а које се баве планирањем, развојем и промоцијом у оквиру дестинација. Извршена је класификација на основу географских критеријума (региони; државе/провинције и градски центри), према својини (владине, квази-владине или приватне), према функцији или врстама активности, према привредној делатности (нпр. транспорт, туристичке агенције, организатори путовања, хотелијерство и ресторатерство, рекреација и сл.), као и на профитне и непрофитне организације. Образложене су и врсте финансијских средстава које одобравају финансијске организације и институције, као њихов допринос развоју туризма, а што има посебне последице на развој националне економије.

У првој глави овог дела анализиране су међународне организације из окриља Уједињених нација, као што су: Светска туристичка организација, Организација УН за образовање, науку и културу, Програм УН за животну средину, Програм УН за развој, чије активности и програми најшире доприносе развоју савременог туризма у свету. Размотрена је улога и задаци Међународне туристичке алијансе, Међународног хотелијерског удружења и Међународног удружења туристичких агенција и организатора путовања, тј. организација које су представљају пословне субјекте у области путовања и туризма. Са друге стране, објашњена је улога међународних финансијских организација које су део Групе Светске банке: Међународна финансијска корпорација и Мултилатерална агенција за гарантовање инвестиција, које финансирају пројекте у туризму. За слободно, неометано и предвидиво обављање туристичких активности, веома је битна Светска трговинска организација, која за то ствара услове, дефинишући глобална правила светске трговине.

Друга глава првог дела је усмерена на европски регион и проучавање европских организација и институција, које могу играти веома важну улогу у развоју туризма Србије. Од европских туристичких организација посебна пажња је посвећена Европској туристичкој комисији (ЕТЦ), Европском удружењу хотела, ресторана и кафана (НОТРЕС), Европској акционој групи за путовања и туризам (ЕТАГ), Савезу националних асоцијација туристичких агенција и организатора путовања ЕУ (ЕСТАА) и Европској федерацији за сеоски туризам (EuroGites). Затим, две су изузетно значајне финансијске институције које усмеравају развој региона, и то: Европска инвестициона банка и Европска банка за обнову и развој. Од организација које нису директно намењене развоју туризма, али имају изузетан утицај на туризам су Европска унија и Организација за економску сарадњу и развој, те одређени институционални облици сарадње формирану у зони Подунавља, као што су нпр. Дунавска комисија, Радна заједница подунавских земаља, Процес дунавске сарадње, Дунавска туристичка комисија и Дунавски центар за компетенцију.

Други део, Утицај међународних организација и институција на туризам Србије, (стр. 122-186) је посвећен истраживању облика утицаја међународних организација и институција на развој туризма Србије, посматрајући кроз призму мера и активности које се предузимају, услова пословања у ближем и даљем окружењу, те у односу на глобалне трендове и интеграционе процесе.

Прва глава другог дела рада бави се оценом досадашњих страних улагања у развој туризма Србије. С тим у вези, било је потребно сагледати какво је садашње стање, када су у питању расположива инфраструктура и смештајни капацитети, затим анализирати остварене приходе и расходе по основу домаћег и иностраног туризма, те реално проценити расположиве туристичке потенцијале.

У другој глави је применом корелационе анализе показано како страна улагања утичу на развој појединих подручја Србије, на резултате туристичког пословања, и на привреду Србије.

Трећа глава, кроз студије случаја, указује на утицај појединих међународних организација и институција (UNWTO, UNDP, Групе Светске банке, EU, EIB и OECD) на развој туризма Србије.

Предмет истраживања у четвртој глави су активности иностраних владиних организација у туризму Србије које финансирају развојне пројекте у туризму Србије, као што су: Агенција САД за међународни развој (USAID), Немачка организација за техничку сарадњу (GIZ), Швајцарски програм сарадње са Србијом (SDC), Аустријска развојна агенција (ADA) и Јапанска агенција за међународну сарадњу (JICA).

Трећи део, Неопходност сарадње са међународним организацијама и институцијама у туризму као чинилац конкурентности туризма Србије (стр. 187-254), је усмерен ка давању одговора на питања у вези са сарадњом са међународним организацијама и институцијама у туризму као стабилном и квалитетном основом за уобличавање туристичких потенцијала на начин који ће подићи конкурентност туризма Србије. Овај део рада је посвећен и теоријском и практичном истраживању финансијских улагања у развој туризма Србије, али и другим могућим доприносима развоју туризма у сарадњи са међународним организацијама и институцијама.

Тежиште прве главе трећег дела је на моделирању развојних туристичких могућности и потреба Србије. Полази се од претпоставке да су улагања у туристичку привреду Србије, адекватно позиционирање домаћег туризма (постављањем развојне туристичке политике и применом савремених инструмената туристичке политике) и стимулативна законска решења, битна претпоставка конкурентности туризма Србије на све захтевнијем домаћем и међународном туристичком тржишту.

Имајући у виду трендове и промене које се дешавају у туризму, у другој глави је предложена стратегија будућих односа Србије са међународним организацијама и институцијама у туризму. За даљи развој туризма Србије, свакако велики значај ће имати њено чланство у Светској туристичкој организацији, специфичне активности и програми Европске уније, као и регионалне интеграционе иницијативе.

Трећа глава садржи резултате анкете о улози међународних организација и институција у развоју туризма Србије, добијене на бази података прикупљених од експерата и познавалаца домаћих и међународних туристичких организација и институција. Образложени су циљеви истраживања, узорак и изнети резултати.

На крају рада су изнети кључни резултати укупног истраживања у вези са досадашњим утицајем међународних организација и институција на развој туризма Србије и предлози о могућим правцима развоја будућих веза и мултилатералне сарадње у туризму.

6. ОСТВАРЕНИ РЕЗУЛТАТИ И НАУЧНИ ДОПРИНОС ИСТРАЖИВАЊА

У складу са наведеним циљем и предметом истраживања, ова дисертација је кандидаткињи омогућила да концептуално обухвати место, улогу и значај међународних организација и институција у развоју туризма Србије. Основни научни допринос ове докторске дисертације огледа се у доказивању постављених хипотеза. Кандидаткиња их је и сама посебно проверила и потврдила у завршном делу дисертације. У исто време, овај рад представља и добру основу за постављање основа сарадње Србије са међународним организацијама и институцијама у области туризма и примену у пракси у свим областима у туризму.

Научни допринос истраживања посебно је наглашен:

- идентификовањем битних међународних организација и институција за развој туризма Србије и утврђивањем циљева, области, начина и утицаја њиховог ангажовања у вези са развојем туризма Србије;
- формулисањем закључака и ставова о томе да ли међународне организације и институције у довољној мери доприносе развоју својих земаља чланица, да ли својим активностима и програмима утичу на постизање бољих резултата у туризму појединих земаља чланица, да ли су излазиле у сусрет потребама и захтевима појединих земаља и тиме утицале на развој туризма и стабилност пословања туристичке привреде.
- дефинисањем начина облика утицаја и помоћи међународних организација и институција у вези са развојем туризма у контексту развојних потреба Србије.
- формулисањем и предвиђањем директних и индиректних утицаја и евентуално мултипликованих ефеката на развој туризма Србије конкретних облика сарадње са међународним организацијама и институцијама тј. проценом обима и садржаја улоге и значаја појединих међународних организација за развој туристичке привреде Србије, како би се таква сазнања искористила за уобличавање одговарајуће стратегије развоја туризма Републике Србије.
- идентификовањем основа будућих односа Србије са међународним организацијама и институцијама у вези са развојем туризма у циљу избора најбољег приступа, конзистентног са стањем привреде, потенцијалом којим земља располаже и дефинисаним развојним циљевима.

7. МИШЉЕЊЕ И ПРЕДЛОГ КОМИСИЈЕ

Докторска дисертација мр Споменке Пауновић је урађена према раније одобреној пријави. У потпуности је остварен план истраживања, који је кандидаткиња поставила, применом постојећих научних и стручних знања из предметне области. Дисертација је самосталан научно - истраживачки рад кандидата. Показана је способност за оригинални приступ у анализи посматраних појава које су предмет дисертације.

Структура рада је добро постављена и омогућила је кандидаткињи да оствари истраживачке намере. Кандидаткиња је успела да докаже основне хипотезе од којих се пошло у раду, као и да пружи релевантне одговоре на постављене циљеве

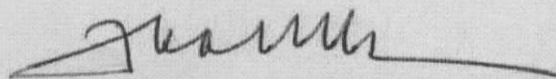
рада, што је један од главних доприноса науци поред истраживачког дела рада. У значајној мери је заступљен критички приступ, а коришћена методологија обезбедила је уочавање и анализу савремених тенденција у области развоја туризма, управљања туристичким дестинацијама и међународне економије.

Дисертација је један од првих обухватнијих научних радова у нашој литератури у вези са утицајем међународних организација и институција на развој туризма и представља специфичан допринос проучавању ове области.. Као таква, требало би да има утицај на обогаћивање истраживања и укупне литературе из ове области у нашој земљи као и на дефинисање основа за конкретан приступ сарадњи и односима са међународним организацијама и институцијама од стране носилаца туристичке политике и пословне политике у туризму Србије.

На основу претходно наведеног, Комисија предлаже Већу за последипломске студије и међународну сарадњу Универзитета Сингидунум у Београду да прихвати докторску дисертацију **мр Споменке Пауновић** под називом "Улога међународних организација и институција у развоју туризма Србије" и одобри њену јавну одбрану.

У Београду,
11.7.2014.

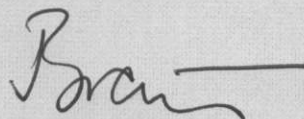
ЧЛАНОВИ КОМИСИЈЕ:

1. др Јован Попеску, редовни професор

2. др Слободан Унковић, проф. емеритус

3. др Стеван Васиљев, проф. емеритус

Универзитет
СИНГИДУНУМ

ДЕПАРТМАН ЗА ПОСЛЕДИПЛОМСКЕ
СТУДИЈЕ И
МЕЂУНАРОДНУ САРАДЊУ

Број: 1- 937/2012
Датум: 18.05.2012.

На основу члана 24. ст. 1. Правилника о начину и поступку пријаве и одбране завршних радова на другом и трећем степену студија на Универзитету „Сингидунум“, Веће Департмана за последипломске студије и међународну сарадњу, на седници одржаној 17.05.2012. године, донело је

О Д Л У К У О ОБРАЗОВАЊУ КОМИСИЈЕ

Члан 1.

Образује се Комисија за оцену и одбрану докторске дисертације под називом: „Улога међународних организација и институција у развоју туризма Србије“ кандидаткиње мр Споменке Пауновић, у саставу:

1. Проф. др Јован Попеску
2. др Слободан Унковић, проф.емеритус
3. др Стеван Васиљев, проф.емеритус

Члан 2.

Комисија је дужна да поднесе извештај Већу Департмана у року од 30 дана од дана пријема дисертације.

Члан 3.

Проф.др Јован Попеску именује се за ментора при изради ове дисертације.

Одлуку доставити именованим члановима Комисије и Архиви Универзитета – Департмана за последипломске студије.

ПРЕДСЕДНИК
ВЕЋА ДЕПАРТМАНА

Проф. др Слободан Унковић

